WYROK TRYBUNAŁU (wielka izba)
z dnia 13 grudnia 2005 r. *

W sprawie C-411/03

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 234 WE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Landgericht Koblenz (Niemcy) postanowieniem z dnia 16 września 2003 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 2 października 2003 r., w postępowaniu wszczętym przez:

SEVIC Systems AG

TRYBUNAŁ (wielka izba),

w składzie: V. Skouris, Prezes, P. Jann, C.W.A. Timmermans, A. Rosas i K. Schiemann, prezesi izb, C. Gulmann (sprawozdawca), J.N. Cunha Rodrigues, R. Silva de Lapuerta, K. Lenaerts, P. Kūris, E. Juhász, G. Arestis i A. Borg Barthet, sędziowie,

rzecznik generalny: A. Tizzano,
sekretarz: L. Hewlett, główny administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 10 maja 2005 r.,

* Język postępowania: niemiecki.

rozważywszy uwagi przedstawione:

— w imieniu SEVIC Systems AG przez C. Beula, Rechtsanwalt,

— w imieniu rządu niemieckiego przez M. Lummę oraz A. Dittricha, działających w charakterze pełnomocników,

— w imieniu rządu niderlandzkiego przez H.G. Sevenster oraz N.A.J. Bela, działających w charakterze pełnomocników,

— w imieniu Komisji Wspólnot Europejskich przez C. Schmidt oraz G. Brauna, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 7 lipca 2005 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 43 WE i 48 WE.

2 Wniosek ten został złożony w ramach odwołania wniesionego przez SEVIC Systems AG (zwanej dalej „SEVIC"), spółki z siedzibą w Neuwied (Niemcy), od postanowienia Amtsgericht Neuwied oddalającego wniosek o dokonanie wpisu połączenia SEVIC i Security Vision Concept SA (zwanej dalej „Security Vision"), spółki z siedzibą w Luksemburgu, do krajowego rejestru handlowego w oparciu o przepis niemieckiej ustawy w sprawie przekształceń spółek przewidujący wyłącznie łączenie się spółek mających siedzibę w Niemczech.

Ramy prawne

3 Paragraf 1 niemieckiej ustawy w sprawie przekształceń spółek (Umwandlungsgesetz) z dnia 28 października 1994 r. (BGBl. 1994 I, str. 3210), sprostowanej w roku 1995 z późniejszymi zmianami (zwanej dalej „UmwG"), zatytułowany „Typy przekształceń, ograniczenia prawne" stanowi:

(1) Podmioty prawa mające siedzibę na terytorium krajowym mogą dokonywać przekształceń poprzez:

1. łączenie;

2. podział [...];

3. przeniesienie majątku [spółki];

4. zmianę formy prawnej.

(2) Przekształcenie w rozumieniu ust. 1 jest dopuszczalne w przypadkach innych niż uregulowane w tej ustawie wyłącznie, jeżeli wyraźnie przewiduje to inna ustawa federalna lub ustawa landu.

(3) Odstępstwa od postanowień niniejszej ustawy są dopuszczalne tylko, jeżeli ustawa to wyraźnie przewiduje. Postawienia uzupełniające w umowach, aktach założycielskich, statutach lub oświadczeniach woli są dopuszczalne, chyba że niniejsza ustawa zawiera uregulowanie wyczerpujące".

4 Paragraf 2 UmwG zatytułowany „Rodzaje połączeń" stanowi:

„Podmioty prawa mogą dokonywać połączeń poprzez rozwiązanie bez przeprowadzania likwidacji:

1. w drodze przejęcia przez przeniesienie całego majątku jednego lub kilku podmiotów prawa (podmioty przejmowane) na inny istniejący podmiot prawa (podmiot przejmujący) lub

2. [...]

za udziały lub akcje, które podmiot przejmujący lub nowy wydaje udziałowcom (wspólnikom, partnerom, akcjonariuszom lub członkom) podmiotu przejmowanego".

5 Pozostałe postanowienia UmwG, dotyczące łączenia się przez przejęcie, ustanawiają pewne wymogi, które powinna spełniać umowa w sprawie połączenia (§ 4–6), przewidują sporządzenie sprawozdania z połączenia (§ 8), ocenę połączenia przez biegłego (§ 9 i nast.) oraz zgłoszenie połączenia (§ 16 i nast.) poprzedzające wpis do rejestru handlowego w miejscu siedziby podmiotu przejmującego (§ 19). Paragrafy 20 i nast. UmwG wyliczają skutki wpisu do rejestru. Przepisy chroniące osoby trzecie, w szczególności wierzycieli, przed skutkami połączenia uzupełniają przepisy ogólne dotyczące połączenia przez przejęcie.

Postępowanie przed sądem krajowym i pytanie prejudycjalne

6 Umowa w sprawie połączenia zawarta przez SEVIC i Security Vision w 2002 r. przewidywała rozwiązanie Security Vision bez przeprowadzenia likwidacji oraz przeniesienie całego jej majątku na SEVIC, bez zmiany firmy SEVIC.

7 Amtsgericht Neuwied oddalił wniosek o dokonanie wpisu połączenia do rejestru handlowego, wskazując, że § 1 ust. 1 pkt 1 UmwG przewiduje wyłącznie łączenie podmiotów prawa mających siedzibę w Niemczech.

8 SEVIC wniósł od tego postanowienia odwołanie do Landgericht Koblenz.

9 Zdaniem Landgericht Koblenz rozstrzygnięcie pytania, czy na podstawie § 1 ust. 1 pkt 1 UmwG sąd może odmówić dokonania wpisu połączenia odnośnych spółek do rejestru handlowego, zależy od wykładni art. 43 WE i 48 WE w odniesieniu do połączeń spółek mających siedzibę w Niemczech ze spółkami mającymi siedzibę w innych państwach członkowskich (zwanych dalej „połączeniami transgranicznymi").

10 W tej sytuacji, uwzględniając, że wykładnia wskazanych postanowień Traktatu WE jest niezbędna dla wydania wyroku w zawisłej przed nim sprawie, Landgericht Koblenz postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem:

„Czy wykładni art. 43 WE i 48 WE należy dokonywać w ten sposób, że odmowa wpisu — na podstawie art. 16 i nast. [UmwG] — do niemieckiego rejestru handlowego planowanego połączenia zagranicznej spółki europejskiej ze spółką niemiecką, z tego powodu, że § 1 ust. 1 pkt 1 UmwG przewiduje wyłącznie łączenie podmiotów prawa mających siedzibę w Niemczech, jest sprzeczna ze swobodą przedsiębiorczości?".

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

Uwagi wstępne

11 Należy przypomnieć, że SEVIC złożyła wniosek o dokonanie wpisu do rejestru handlowego połączenia z Security Vision zgodnie z UmwG, przy czym odnośna umowa przewidywała przejęcie Security Vision i jej rozwiązanie bez przeprowadzenia likwidacji.

12 Wniosek ten został oddalony przez Amtsgericht Neuwied na tej podstawie, że § 1 ust. 1 pkt 1 UmwG przewiduje, iż wyłącznie podmioty prawa mające siedzibę w Niemczech mogą dokonać przekształcenia przez połączenie (zwanego następnie „połączeniem krajowym") i że w konsekwencji ustawa ta nie ma zastosowania do przekształceń wynikających z połączeń transgranicznych.

13 Należy stwierdzić, że w Niemczech nie istnieją analogiczne uregulowania ogólne, które dotyczyłyby połączeń transgranicznych.

14 Wynika z tego, że w Niemczech odmiennie traktowane są połączenia krajowe i połączenia transgraniczne.

15 W tej sytuacji zadane pytanie należy rozumieć jako zmierzające przede wszystkim do ustalenia, czy art. 43 WE i 48 WE stoją na przeszkodzie, aby w państwie członkowskim odmawiano co do zasady wpisu do krajowego rejestru handlowego połączenia poprzez rozwiązanie spółki bez przeprowadzenia likwidacji i przeniesienie całego jej majątku na inną spółkę, gdy jedna z tych spółek ma siedzibę w innym państwie członkowskim, podczas gdy po spełnieniu pewnych warunków wpis taki jest możliwy, jeżeli obydwie spółki uczestniczące w połączeniu mają siedziby w pierwszym państwie członkowskim.

W przedmiocie stosowania art. 43 WE i 48 WE

16 Wbrew stanowisku rządów niemieckiego i niderlandzkiego art. 43 WE i 48 WE stosuje się do takiego łączenia spółek, jak to będące przedmiotem postępowania przed sądem krajowym.

17 Zgodnie z art. 43 akapit drugi WE w związku z art. 48 WE swoboda przedsiębiorczości w odniesieniu do spółek, o których mowa w art. 48 WE, obejmuje w szczególności zakładanie i zarządzanie spółkami na warunkach określonych przez ustawodawstwo państwa przyjmującego dla podmiotów krajowych.

18 Jak podniósł rzecznik generalny w pkt 30 swej opinii, zakres stosowania swobody przedsiębiorczości obejmuje wszelkie środki, które umożliwiają lub choćby ułatwiają dostęp do państwa członkowskiego innego niż państwo siedziby i prowadzenie działalności gospodarczej w tym państwie, czyniąc możliwym faktyczny udział zainteresowanych przedsiębiorców w życiu gospodarczym tego państwa na takich samych warunkach jak przewidziane dla podmiotów krajowych.

19 Transgraniczne połączenia spółek, tak jak inne przekształcenia spółek, wynikają z potrzeby współpracy i konsolidacji spółek mających siedziby w różnych państwach członkowskich. Stanowią one szczególny sposób korzystania ze swobody przedsiębiorczości, istotny dla prawidłowego funkcjonowania rynku wewnętrznego i należą zatem do działań gospodarczych, w odniesieniu do których państwa członkowskie zobowiązane są przestrzegać swobody przedsiębiorczości przewidzianej w art. 43 WE.

W przedmiocie ograniczeń swobody przedsiębiorczości

20 W tym kontekście wystarczy przypomnieć, że w prawie niemieckim, inaczej niż w odniesieniu do połączeń krajowych, żaden przepis nie przewiduje wpisu do krajowego rejestru handlowego połączeń transgranicznych i z tego względu wnioski o dokonanie wpisu tych połączeń są co do zasady oddalane.

21 Jak jednak podniósł rzecznik generalny w pkt 47 swej opinii, takie połączenie, jak będące przedmiotem postępowania przed sądem krajowym, stanowi skuteczny środek przekształcania spółek pozwalający w ramach jednorazowej operacji na wykonywanie określonej działalności w nowej formie, z zachowaniem ciągłości, w konsekwencji czego komplikacje, czas i koszty, które wiążą się z innymi formami konsolidacji spółek, takimi jak na przykład rozwiązanie spółki połączone z przeprowadzeniem likwidacji lub założenie nowej spółki połączone z przeniesieniem na nią części majątku, są minimalizowane.

22 W zakresie w jakim w świetle prawa niemieckiego wykorzystanie tego sposobu przekształcania spółek nie jest możliwe, gdy jedna ze spółek ma swoją siedzibę w państwie członkowskim innym niż Republika Federalna Niemiec, prawo niemieckie wprowadza odmienne traktowanie spółek w zależności od tego, czy połączenie ma charakter krajowy czy transgraniczny, które może zniechęcać do korzystania ze swobody przedsiębiorczości ustanowionej przez Traktat.

23 Tego rodzaju odmienne traktowanie stanowi ograniczenie w rozumieniu art. 43 WE i 48 WE, które jest sprzeczne ze swobodą przedsiębiorczości i jest dopuszczalne wyłącznie, jeżeli służy realizacji słusznego celu zgodnego z Traktatem i jeżeli uzasadniają je nadrzędne wymogi interesu ogólnego. Ponadto w takim przypadku konieczne jest, aby jego stosowanie było właściwe dla zapewnienia realizacji przyjętego celu i nie wykraczało poza to, co niezbędne dla jego osiągnięcia (zob. wyroki: z dnia 21 listopada 2002 r. w sprawie 436/00 X i Y, Rec. str. I-10829, pkt 49 i z dnia 11 marca 2004 r. w sprawie C-9/02 De Lasteyrie du Saillant, Rec. str. I-2409, pkt 49).

W przedmiocie ewentualnego uzasadnienia ograniczenia

24 Rządy niemiecki i niderlandzki podnoszą, że połączenia krajowe są poddane wymogom, mającym na celu w szczególności ochronę interesów wierzycieli, akcjonariuszy mniejszościowych i pracowników oraz zagwarantowanie skuteczności

kontroli podatkowej oraz uczciwości transakcji handlowych. Rządy te podnoszą w tym kontekście, że z połączeniami transgranicznymi wiążą się specyficzne problemy i że ich rozwiązanie wymaga przyjęcia szczególnych przepisów mających na celu ochronę wskazanych interesów w ramach połączeń transgranicznych, które prowadzą do stosowania przepisów kilku krajowych systemów prawnych w ramach jednego procesu prawnego. Takie przepisy wymagają harmonizacji ustawodawstwa na poziomie europejskim.

25 W związku z tym rządy niemiecki i niderlandzki wskazują, że Komisja Wspólnot Europejskich przedłożyła prawodawcy wspólnotowemu projekt dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie transgranicznego łączenia się spółek kapitałowych [COM(2003) 703 wersja ostateczna], której motywy pierwszy i drugi stanowią:

„(1) Potrzeba współpracy i konsolidacji spółek kapitałowych z różnych państw członkowskich oraz trudności, które napotykają one na płaszczyźnie uregulowań administracyjnych i prawnych w dziedzinie transgranicznego łączenia się spółek we Wspólnocie, czynią niezbędnym ustanowienie przepisów wspólnotowych mających na celu ułatwienie dokonywania transgranicznych połączeń w celu zakończenia tworzenia i umożliwienia funkcjonowania jednolitego rynku [...].

(2) [...] wskazane cele nie mogą być osiągnięte w wystarczającym stopniu przez państwa członkowskie, ponieważ chodzi o ustanowienie uregulowania, które podlegałoby jednolitemu wewnątrzwspólnotowemu stosowaniu i z uwagi na ich zakres i skutki możliwe jest ich lepsze osiągnięcie na poziomie Wspólnoty [...]".

26 W związku z tym należy przypomnieć, że o ile wspólnotowe przepisy harmonizujące są z pewnością przydatne dla ułatwienia połączeń transgranicznych, istnienie tych

przepisów nie stanowi wstępnego warunku wykonywania swobody przedsiębiorczości przewidzianej w art. 43 WE i 48 WE (zob. podobnie wyrok z dnia 28 stycznia 1992 r. w sprawie C-204/90 Bachmann, Rec. str. I-249, pkt 11).

27 Ponadto należy zauważyć, że o ile ze względu na przyjęcie trzeciej dyrektywy Rady 78/855/EWG z dnia 9 października 1978 r. dotyczącej łączenia się spółek akcyjnych (Dz.U. L 295, str. 36), ustanowionej na podstawie art. 54 ust. 3 lit. g) Traktatu, w państwach członkowskich istnieją zharmonizowane przepisy dotyczące połączeń krajowych, to z połączeniami transgranicznymi wiążą się specyficzne problemy.

28 W tym względzie nie można wykluczyć, że nadrzędne wymogi interesu ogólnego takie jak ochrona interesów wierzycieli, akcjonariuszy mniejszościowych i pracowników (zob. wyrok z dnia 5 listopada 2002 r. w sprawie C-208/00 Überseering, Rec. str. I-9919, pkt 92) oraz zachowanie skuteczności kontroli podatkowej oraz uczciwości transakcji handlowych (zob. wyrok z dnia 30 września 2003 r. w sprawie C-167/01 Inspire Art, Rec. str. I-10155, pkt 132) mogą w pewnych okolicznościach i z zastrzeżeniem pewnych warunków uzasadniać środek stanowiący ograniczenie swobody przedsiębiorczości.

29 Jednakże konieczne jest, by taki środek ograniczający był właściwy dla zapewnienia realizacji przyjętego celu i nie wykraczał poza to, co niezbędne dla jego osiągnięcia.

30 Okoliczność odmowy przez państwo członkowskie, co do zasady, dokonania wpisu do rejestru handlowego połączenia spółki mającej siedzibę w tym państwie ze spółką mającą siedzibę w innym państwie członkowskim, skutkuje uniemożliwieniem przeprowadzenia połączenia transgranicznego również wówczas, gdy interesy wskazane w pkt 28 niniejszego wyroku nie są zagrożone. Ponadto uregulowanie tego rodzaju wykracza poza to, co niezbędne dla osiągnięcia celu określonego jako ochrona tych interesów.

31 W związku z powyższym na przedstawione pytanie należy odpowiedzieć, że art. 43 i 48 WE stoją na przeszkodzie temu, aby w państwie członkowskim odmawiano, co do zasady, wpisu do krajowego rejestru handlowego połączenia poprzez rozwiązanie spółki bez przeprowadzenia likwidacji i przeniesienie całego jej majątku na inną spółkę, gdy jedna z tych spółek ma siedzibę w innym państwie członkowskim, podczas gdy po spełnieniu pewnych warunków wpis taki jest możliwy, jeżeli obydwie spółki biorące udział w połączeniu mają siedziby w pierwszym państwie członkowskim.

W przedmiocie kosztów

32 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem; do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (wielka izba) orzeka, co następuje:

Artykuły 43 WE i 48 WE stoją na przeszkodzie temu, aby w państwie członkowskim odmawiano co do zasady wpisu do krajowego rejestru handlowego połączenia poprzez rozwiązanie spółki bez przeprowadzenia likwidacji i przeniesienie całego jej majątku na inną spółkę, gdy jedna z tych spółek ma siedzibę w innym państwie członkowskim, podczas gdy po spełnieniu pewnych warunków wpis taki jest możliwy, jeżeli obydwie spółki biorące udział w połączeniu mają siedziby w pierwszym państwie członkowskim.

Podpisy